

Tipi podeželskih naselij v Sloveniji

Naselja na podeželju delimo na več vrst, vendar vsa podeželska naselja imajo določene **elemente**, ki ostajajo enaki. In sicer podeželska naselja so zgrajena iz **bivalnih** in **gospodarskih** poslopij (hlev, svinjak, koruznica,...) ki so vezani na **isto gospodinjstvo** ter pripadajoče **zemljišče**. Zemljišča so razdeljena lahko na različne načine:

- **Celki** - zemljišče v enem kosu
- **Proge** - od kmečkega doma gredo pravilne zemljiške proge v enem kosu do gozda ali do meje vaškega zemljišča
- **Delci** - polje sistematično parcelirano na ozke in dolge njive
- **Grude** – razkosana posest brez reda pomešana, parcele nepravilnih oblik

Oblika hiše se razlikuje od pokrajine do pokrajine. Pri tipični **alpski hiši** je spodnji del zgrajen iz kamna, zgornji pa iz lesa. Ima strmo dvokapno streho na čop, pokrito s skodlami. Obvezni element alpske hiše je **gank** - balkon. **Panonska kmečka hiša** je zgrajena iz blata in ilovice. Je nizka, enonadstropna, grajena v obliki črke L ali U. Pokrita je s slamo. **Primorska hiša** je zgrajena iz kamna. Ima majhna in ozka okna, da je poleti hladno, pozimi pa so toplotne izgube manjše. Ima kamnito streho, dimnik in baladur - pokrito teraso pred vhodom. Ob hiši je še štirna, vodnjak za zajeto kapnico. Na slikah si sledijo po vrstnem redu.

Tipi naselij

SAMOTNA KMETIJA

Samotna kmetija je najmanjša oblika kmečkega naselja. Sestavlja jo kmečki dom s stanovanjskim in gospodarskimi objekti ter dvorišče. Zemljišče je v celkih. Samotne kmetije so na območjih s slabimi naravnimi možnostmi za kmetijstvo. V Sloveniji so značilne predvsem za hriboviti svet.

ZASELEK

Zaselki so naselja, sestavljena iz 3 do 15 kmečkih domov. Nekatera večja naselja imajo lahko več pripadajočih zaselkov. Tudi zaselki so značilni za gorsko in hribovito območje. Zemljišče je razdeljeno na grude.

RAZLOŽENA NASELJA

Razložena naselja so prehodni tip med zaselkom in vasjo. Domačije so med seboj oddaljene nekaj deset do sto metrov. Značilen tip za obpanonska gričevja.

VASI

Vasi so strnjena podeželska naselja (nad 15 hiš). Imajo osrednjo vlogo v pokrajini. Večja vas ima praviloma razširjeni prostor - trg, cerkev, župnišče, pokopališča, trgovino, šolo, gostilno, pošto in obrtne storitve. Vasi delimo še naprej na:

- a) **Gručaste vasi.** Te v Sloveniji prevladujejo. To je strnjeno naselje, kjer so hiše postavljene brez načrtovanja.
- b) **Obcestne vasi.** Osrednji vezni dejavnik in prostor je cesta, ob kateri so nanizani kmečki domovi. Pripadajoče kmetijsko zemljišče je za hišami. Značilne so za ravnine; predvsem za Obpanonske pokrajine.
- c) **Razloženo naselje.** Hiše so raztresene po pokrajini ali na vrhu slemen. Značilno je za vinorodna gričevja (npr. Haloze).
- d) **Urbanizirana vas.** Zaradi sprememb je že izgubila svoj vaški videz in značaj. Naselje, zgradbe in namembnost stavb so preoblikovani. V njih živijo ljudje, ki so zaposleni v nekmetijskih dejavnostih in se vsak dan vozijo v službo. Takšnim vasem pravimo tudi spalne vasi, saj se med tednom prebivalci vračajo z dela domov samo prespat.

Slika 1: Gručasta vas

Slika 4: Razloženo naselje

Slika 3: Urbanizirana vas

Slika 2: Obcestna vas